

turali bono motos, Basilius, homilia sexta in caput primum Genes., dicit, esse in nobis aliquas virtutes secundum naturam, ad quas *Familiaritas ex ipsa natura inest*. Qua sententia usus est etiam Damascenus, lib. 3, de Fide, cap. 14. Ex latinis vero Hieronymus expresse hanc sententiam docuit, in cap. 4 et 5, ad Gal. Nam in priori loco dicit, homines carentes fide operari interdum aliquid *Sancte*, id est, *honeste*, et sine peccati macula et plane significat id facere sine gratia solo ductu naturæ. In alio vero loco, sine fide dicit, esse posse bona opera, sicut fides potest esse sine charitate, ita illa bona opera sine fide mortua esse. Ambrosius, libro 4, de Abraham, capite secundo, sensit. Regem Ægypti ductu naturæ recte se gessisse cum Abraham et ab adultério abstinuisse. Et similia frequentia sunt in antiquis Patribus.

11. Post Augustinum vero Prosper, libro contra Collator., cap. 26, agnoscit, etiam post peccatum habere hominem rationem, per quam possit aliqua opera facere, *quæ præsentem vitam honestare possunt, æternam autem vitam conferre non possunt*. Similiter Fulgentius, lib. de Incarnatione et Gratia, cap. 26, dicit esse posse in infidelibus, aut peccatoribus aliqua bona opera: quæ, quia vel ex charitate non fiunt, vel etiam neque ex fide, ad salutem non prosunt. Clarius Gregorius, hom. 27, in Evangelia distinguit dilectionem naturalem, a dilectione charitatis: *Aliud (inquit) est, quod sponte impenditur naturæ, aliud quod ex charitate debetur obedientiæ*. Et utramque dicit esse bonam in suo ordine, quia posteriorem Christus maxime commendat: priori autem, ut ait: *Sacra eloquia non contradicunt*. Quam distinctionem et doctrinam amplexus est Rupertus super Joann., cap. 15, et Ecclesiæ usu et communi consensu est recepta. Ac denique, quod caput est, Pius V et Gregorius XIII, illam probarunt in bulla contra Michaellem Baium. In qua bulla sententiam hanc, de potestate liberi arbitrii ad faciendum aliquod opus morale simpliciter bonum et honestum, absque speciali auxilio gratiæ, vel confirmant et approbant dicti Pontifices, vel certe plurimum ei favent. Eorum tamen sententiam commodius, capite decimo sexto, referemus.

CAPUT XV.

RATIONE COMPROBATUR EADEM SENTENTIA.

1. *Duobus modis potest ostendi hæc veritas*. — Duobus modis possumus veritatem hanc ratione suadere, indistincte, scilicet et per media quasi extrinseca quæ magis declarent illam veritatem per se spectatam, esse credibilem, verisimilem et plausibilem, ac favorabilem naturæ, si gratiæ non repugnet, sicut revera non repugnat: vel directe ostendendo, ac demonstrando a priori eandem veritatem.

2. *Primus modus*. — Priorem igitur probandi rationem ita declaro, quia hæc sententia nihil omnino declinat in errorem Pelagii, vel reliquiarum ejus, disceditque ab alio extremo errore Lutheri asserentis, liberum arbitrium post peccatum Adæ ad nihil, nisi ad peccandum valere: mediaque via incedit, quæ et est satis consentanea ipsi naturæ secundum se, et secundum id quod a Deo habet, spectatæ et in laudem ipsius creatoris cedit, et Christo Redemptori et gratiæ ejus non præjudicat: ergo omnino præferenda est. Antecedens quoad primam partem de errore Pelagii satis constat ex doctrina Conciliorum et Patrum, quam adduximus: et quia nullus eorum reprehendit Pelagianos, aut Massilienses, eo quod dicerent, posse homines aliquod bonum opus per liberum arbitrium efficere: sed quia dixerunt, posse hominem omnia præcepta implere, vel innocentem vitam agere, vel suis viribus gratiam emereri et negotium salutis inchoare, a quibus omnibus valde aliena est illa sententia. Et quamvis interdum reprehendant Pelagium, quod negaverit esse necessarium auxilium gratiæ ad singula opera, loquuntur plane de operibus pietatis et ad salutem æternam conducentibus, ut visum est. Et in responsione ad argumenta iterum dicitur, ubi alium etiam sensum attingemus.

3. Quoad alteram vero partem de errore Lutheri et hæreticorum hujus temporis, certissimum est, eos hoc colore commendandi gratiam et redemptionem Christi, ita exaggerare lapsum Adæ, ut imaginem Dei in hominis natura impressam delevisse et vires liberi arbitrii, præsertim ad bonum operandum, prorsus abstulisse dicant. Et ideo in scholasticos doctores acriter invehuntur, eo quod communiter asserant manere in homine lapso vires arbitrii ad faciendum aliquod opus morale sine aliqua peccati macula, si quod in se est

faciat, bene utendo ratione naturali et sua libertate. Videntur autem hi hæretici dogma illud introduxisse, ut omnia hominum merita, omnes dispositiones ad gratiam et consequenter necessitatem bonorum operum e medio tollerent. Ac denique, ut libertatem arbitrii, etiam in operibus bonis, vel gratiæ, omnino negarent: quia (ut aiunt) voluntas hominis per peccatum adeo imbecillis relicta est, ut nisi Deus illa utatur ut instrumento inanimum, nihil boni operari possit: si autem illa non utatur, malum ex necessitate operetur. A quibus omnibus erroribus tam longe abest dicta sententia, ut non solum in re ipsa, verum nec in loquendi modo velit cum his hæreticis convenire.

4. Unde manifesta est alia pars, hanc scilicet sententiam mediam et securam tenere viam, quam esse consentaneam naturæ facile patet, quia spectat ad perfectionem ejus et non excedit ejus limites ut ex sequenti discursu constabit. Quam perfectionem habet hæc natura a Deo, sine cujus proportionali concursu illa uti non potest: pertinetque ad divinam bonitatem et providentiam, ut hunc generalem influxum naturæ a se creatæ non neget, quantumvis peccato infecta sit: ideoque etiamsi opus aliquod bonum per vires liberi arbitrii facere possit, non ideo sine Dei proportionato auxilio id facere potest: atque ita totum in laudem auctoris naturæ redundat. Ac denique sicut gratiæ Dei hoc non præjudicat, ita nec Christi redemptioni; quia (ut ait Augustinus, Epistola centesima quinta): *Christus non pro multis mortuus est, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur*. Quibus verbis significat, Christi redemptionem supponere naturalia dona et superaddere supernaturalia, ut naturam sublevent et juvent ad operandum, et impedimentum peccati naturæ superadditum auferant. Non ergo fit injuria redemptioni Christi per hoc, quod aliqua scintilla naturalis boni etiam liberi et moralis, post peccatum mansisse fateamur.

5. *Posterior probandi modus*. — Posterior probandi modus ostensivus est, quia causa habens vires sufficientes ad aliquem effectum, potest interdum per easdem vires effectum illum efficere non obstante superveniente obstaculo, quod licet aliquantulum impediatur, vires tamen intrinsece non minuat, nec resistantiam insuperabilem inducat, nec conditionem aliquam simpliciter necessariam ad tale opus auferat, vel semper impediatur. Sed liberum arbitrium in natura lapsa ita compara-

tur ad actus bonos moraliter, proportionatos naturæ: ergo. Major declaratur exemplo potentiae rationalis affectæ habitu inclinante illam ad alteram partem: hæc enim potentia habet ex se et in suo ordine sufficientes vires ad actum oppositum: habitus vero superveniens impedit aliquantulum ne operetur actum habitui contrarium: Tamen, quia hoc impedimentum non minuit intrinsece vires potentiae, nec resistit insuperabiliter contrariae inclinationi ejusdem potentiae, nec aufert conditionem necessariam ad operandum, potest talis potentia, non obstante habitu, actum illi contrarium suis viribus elicere. Et ratio est, quia causa per se sufficiens et non impedita, et habens omnes condiciones requisitas ad agendum, potest suum effectum efficere, cum communi primæ causæ influenza. Imo, si sit causa non libera, statim efficiet illum, quantum et quomodo potest: ergo si sit libera, poterit, saltem si velit, talem effectum præstare: si autem potest cum communi influenza id facere, non est illi necessaria specialis gratia, ut id faciat.

6. Superest, ut subsumptam propositionem probemus, scilicet, liberum arbitrium in natura lapsa comparari ad actus bonos morales (per se loquendo) ut causam habentem sufficientes vires ad talem effectum in particulari, et non semper habens insuperabile impedimentum, vel defectum alicujus conditionis necessariæ ad operandum. Probatur autem hoc, quia imprimis voluntas humana per se et intrinsece spectata in sua pura natura, vel in statu integræ naturæ habet vires sufficientes ad opus morale bonum et bene perficiendum. Duplicem enim facultatem, seu vim necessariam ad hujusmodi actus considerare possumus: unam ex parte voluntatis ipsius, eique realiter, atque intime convenientem, quam possumus physicam appellare, quia illa est causa vere ac realiter efficiens talem actum: alias facultas est ex parte intellectus et judicii, seu propositionis ejus quam possumus morale vocare: quia non est physice efficiens voluntatis actum, sed tantum metaphorice movens et excitans, consulens, et quasi suadens. Virtus ergo physica voluntatis illi intrinseca et connaturalis respectu talis actus proportionata est et sufficiens: alias talis actus per se spectatus non esset naturalis homini, nec proportionatus illi, sed superans naturam ejus: ergo necesse est ut natura hominis, vel integra vel pura, habeat sufficientes vires physicas ad talem actum. Atque eadem ratione habet

sufficientes vires morales, tum quia voluntas consequitur intellectum et cum eo proportionem servat, et ideo nihil potest voluntas naturaliter velle et perficere, nisi quod intellectus naturaliter dictare et proponere potest, ut factibile ab ipsa, eique naturaliter conveniens. Tum etiam, quia tale iudicium et objecti propositio non excedit naturales vires ipsius intellectus. Unde (quod notandum est) quamvis respectu voluntatis habeat causalitatem moralem, respectu intellectus comparatur ut effectus vere et physice ab ipsa productus: ad illum autem producendum habet intellectus in sua pura natura spectatus vires physicas sufficientes, quia non excedit talis effectus naturalem capacitatem ejus, vel debitam proportionem: sicut de naturali actu voluntatis ad physicas virtutes ejusdem voluntatis comparato dictum est. Igitur, quia ratione intellectus habet natura sua sufficientes vires physicas ad efficiendum talem actum, habet etiam sufficientem vim ad inducendum moraliter voluntatem medio tali actu. Quod si dicatur intellectus ipse, indigere propositione et excitatione objecti, ad hoc etiam habet naturalem modum sufficientem, per externam oblationem objectorum, quæ communi cursu naturæ fit, et per internam vim intellectus agentis, cooperante ad hæc omnia Deo per generalem influentiam.

7. *Vires tam voluntatis quam intellectus per naturæ lapsum intrinsece imminutæ non sunt.* — Hujusmodi autem vires, tam voluntatis quam intellectus, non sunt imminutæ, intrinsece per superveniens peccatum seu lapsum naturæ. Quia hæ vires non sunt aliquid superadditum his potentiis ultra entitates earum, sed sunt ipsæmet realitates talium potentiarum, sicut vires caloris ad calefaciendum non sunt aliquid præter ipsam entitatem talis caloris. At entitas voluntatis vel intellectus non est imminuta per peccatum, imo nec minui potest, quia non est qualitas intensibilis et remissibilis, sed omnino indivisibilis, quæ vel omnino auferri debet, quod factum non est, nec sine monstruositate, vel miraculo fieri potuisset: vel tota manere debet, quia res indivisibilis dividi non potest. Si autem tota entitas manet, totam vim agendi retinet, quia non est aliud, quam ipsa. Sicut calor ut octo, dum in illa intensione et gradu integer manet, non potest non retinere integras vires naturales, quas ad calefaciendum habet: tunc autem incipit illas amittere, vel diminutas habere, quando incipit remitti: quod si non esset qualitas remissibilis, nullo modo possent vires ejus diminui, ipsius enti-

tate conservata: ita ergo est in voluntate et intellectu hominis lapsi. Cum ergo liberum arbitrium nihil aliud sit, nisi facultas voluntatis et rationis, manentibus integris internis viribus naturalibus intellectus et voluntatis ad operandum bonum, tam physice, quam moraliter, vires etiam liberi arbitrii, quoad physicam vim, integras mansisse necesse est.

8. Quod autem non semper et in singulis actibus occurat homini, etiam in statu naturæ lapsæ impedimentum insuperabile ad bene operandum, facile persuaderi potest, quia vel hoc est impedimentum positivum et intrinsece, ac permanentem existens in intellectu, aut voluntate, aut alia potentia animæ: et hoc fingi non potest, quia per peccatum nulla talis res positiva, vel qualitas in potentiis hujusmodi superaddita est, sed solum privatæ fuerunt donis gratiæ et originalis justitiæ: unde manserunt in ea positiva dispositione, in qua essent in puris naturalibus: certum est autem, in pura natura et ab intrinseco nullam talem dispositionem positivam his potentiis convenire.

9. Vel hoc impedimentum est rebellio sentientis appetitus et corporis corruptibilis infirmitas, quæ aggravat animam, etc. At hæc deordinatio potentiarum, quæ ex peccato originali contracta est, licet ita debilitet vires liberi arbitrii ad operandum bonum morale consentaneum rationi naturali, ut sine gratia non possit totum illud implere, quin interdum ac sæpe delabatur: non tamen ita urget et impedit in singulis actibus, ut magnam difficultatem semper ingerat, nedum ut impedimentum insuperabile inducat. Sæpe enim occurrit aliquid honeste faciendum, quod non est repugnans appetitui, vel inclinationi speciei, aut individui, ut dare eleemosynam pauperi, honorare parentem et similia. In hujusmodi ergo actibus sæpe contingit, fere nullam esse difficultatem; in nonnullis vero, etiamsi aliqua repugnantia appetitus intercedat, non tamen adeo ingens et magna, ut per vim rationis et libertatis superari non possit, ut ipsa etiam experientia docet: et nulla est ratio, quæ contrarium suadeat. Ergo nihil obstat, quin interdum in his occasionibus faciat homo quantum per vires naturæ potest, ut bonum, honestumque actum exerceat.

10. Vel denique hoc impedimentum est extrinsecum a dæmonis suggestionem et tentationem proveniens: et de hoc puncto dicemus inferius respondendo ad argumenta. Nunc solum dicimus, hoc impedimentum non semper

urgere pro omni actu et pro omni instanti, vel saltem non ita instanter urgere, ut homo ratione utens non possit moraliter respuere dæmonis suggestionem pro brevi tempore, ad unum, vel alium actum sufficiente. Sive hoc sit, quia dæmon ipse ex se non habet tantam vim et potestatem super hominem, sive quia Deus non permittit illum semper uti tota potestate sua. Quocumque enim ex his modis fiat, non intervenit ibi vera gratia interna, quæ per Spiritus sancti inspirationem datur, de qua nunc agimus. Et ita semper verum est, non obstante hoc impedimento, posse hominem sine gratia aliquod bonum opus morale facere.

11. *Objectio.* — Dicit aliquis, hoc discursu recte probari, posse hominem sine gratia facere opus ex genere suo honestum, non tamen ex omnibus circumstantiis bonum. Idque non ex defectu physice virtutis, nec ex positivo impedimento, sed ex defectu cognitionis et ex impedimento ignorantie privativæ, quod saltem impedit semper debitam circumstantiam finis, sine qua non potest actus esse simpliciter bonus. Hæc fere est responsio Gregorii. Putat enim ad honestatem actus necessariam esse relationem in Deum ut in finem ultimum et hanc non posse sine fidei cognitione et gratiæ adjutorio adhiberi.

12. *Refellitur.* — Sed peccat multis modis. Primo, quia relatio actualis omni boni actus in Deum non est necessaria, ut actus bene fiat et sit simpliciter bonus, absque ulla macula culpæ, ut ex 1, 2, quæstione decima octava, tanquam certum suppono. Voco autem relationem actualem illam, quæ fundatur in proprio actu ipsius operantis, directe volentis illum finem et relationem operis in illum: sive illa relatio fiat tunc, quando opus bonum sit, quæ dicitur relatio formalis, sive præcesserit et in virtute ejus fiat, quæ vocatur relatio virtualis. Sufficit ergo relatio quasi naturalis et intrinseca actui tendenti in objectum honestum, ut sic: nam eo ipso, quod sit propter honestatem participatam, quæ est in objecto et non interrumpitur, nec impeditur per extrinsecam relationem in finem malum, ipse actus de se tendit in Deum, ut in ultimum finem omni boni, quæ dici etiam solet interdum relatio virtualis ex vi operis, non ex alia actione operantis. Et ita hæc circumstantia nunquam deest, si finis proximus honestus est, et alius finis malus non apponitur, quod fieri potest per solam cognitionem bonitatis objecti, cum omnibus circumstantiis requisitis ad intrinse-

cam honestatem ejus, absque altiori Dei cognitione.

13. Secundo, quia licet actualis relatio in Deum esset necessaria, sufficeret ad naturalem honestatem, quod fiat in Deum auctorem naturæ: ad hanc autem relationem potest esse cognitio sufficiens per vires naturæ, et supposita illa cognitione, non excedit vires voluntatis illam efficere in aliquo actu: quia non oportet ut fiat in Deum super omnia efficaciter dilectum, sed satis est, ut fiat in Deum aliquo imperfecto modo dilectum, vel ex affectu aliquo colendi et honorandi illum: quod esse possibile per vires naturæ aperte supponit Paulus ad Rom. 1.

14. Tertio, quia si illa relatio omittatur propter inadvertentiam, vel ignorantiam aut Dei, aut obligationis adhibendi illam relationem, interrogo an illa ignorantia inculpabilis sit nec ne. Nam si est invincibilis, omissio talis circumstantiæ non erit culpabilis, ac proinde non reddet actum malum, nec impedit bonitatem, quam ex objecto et aliis circumstantiis habere potest. Si vero ignorantia est culpabilis, supponit in homine potestatem expellendi illam et vires sufficientes ad referendum actum in illum finem, alioqui omissio illius non potest jure ad culpam imputari. Denique rationes factæ æque procedunt de bonitate ex circumstantiis et ex objecto, quia tota illa bonitas non excedit proportionem virium naturalium voluntatis, nec dictamen rationis naturalis.

15. Et potest hic discursus sub alia forma breviter proponi et confirmari: quia si gratia est necessaria ad singulos actus moraliter bonos, vel id est per modum principii physici, vel solum per modum moralis auxilii excitantis voluntatem, eodemque morali modo illum adjuvantis: neutrum dici potest: ergo. Minor quoad priorem partem de principio physico constat ex dictis. Quia voluntas habet sufficientes vires physicas ad efficiendum talem actum, tam quoad substantiam ejus, quam quoad modum debitum illi ex natura sua, seu ex vi rationis naturalis, qui modus satis est, ut actus simpliciter bene et honeste fiat. Et similiter intellectus habet sufficientes vires physicas ad dictandum per naturæ lumen et proponendum voluntati quidquid necessarium est ad honestatem illius actus. Quoad alteram vero partem de morali adjutorio, patet etiam ex dictis, quia hujusmodi adjutorium extraordinarium, seu excedens ordinem naturæ, simpliciter necessarium non est, nisi ubi occurrunt impedi-

menta moralia et homo non possit omnia moraliter vincere, nisi ab alio superiori juvetur: at hæc impedimenta non occurrunt in singulis actibus moraliter bonis ut declaratum est: ergo auxilium illud morale non est simpliciter necessarium ad singulos actus naturalis ordinis, licet ad innocentiam, vel perseverantiam longi temporis necessarium sit.

16. *Ad dicta omnia est responsum.*—Ad hæc vero omnia respondere coguntur alii auctores, (quantum ex eorum discursu colligi potest) hæc argumenta recte probare, auxilium gratiæ non esse necessarium, ut homo possit hujusmodi actum morale facere, esse tamen necessarium ut illum faciat: sicut actualis concursus Dei est necessarius ut homo operetur, non tamen ut operari possit. Ratio autem talis necessitatis supra posita est, de cogitatione congrua: nam sine cogitatione honesta non potest homo bene moraliter operari, et nisi talis cogitatio congrua sit in præscientia conditionata Dei, non operabitur homo de facto, quantumvis possit. Est ergo necessaria cogitatio congrua ad ipsum actum, hæc autem cogitatio non est debita, nec sine Dei providentia donatur: est ergo gratis data et consequenter vera gratia: ergo sine aliqua gratia non potest de facto et cum effectu fieri opus simpliciter bonum. Unde ingenue etiam fatentur, hanc cogitationem non vocari gratiam, quia in se supernaturalis sit quoad substantiam, vel intrinsecum modum ejus, nihil enim tale potest in illa cum probabilitate cogitari, cum cogitatio illa et objectum naturale habeat, et sub ratione naturali, seu per medium ordinis naturæ illud attingat, solumque ordinetur proxime ad eliciendum actum naturalem voluntatis. Aiunt ergo solum vocari gratiam, quia est donum quoddam gratis datum in ordine ad vitæ honestatem, et fortasse etiam ad veram sanctitatem, et æternam beatitudinem consequendam.

17. *Examinatur responsum.*— Ut autem examinemus quanta cum probabilitate hoc dictum sit, cum totum hoc donum gratis collatum in sola illa congrua cogitatione ponatur, nonnulla circa illam inquirenda sunt. Primum, cum sæpe contingat, cogitationem illam excitari per exteriorem objecti propositionem, vel per verba humana, vel objecti visibilis occursum, ut pauperis, vel hominis mortui, aut alterius similis, interrogo, an necessaria sit specialis providentia Dei, ut hoc objectum tempore et modo congruo occurrat, vel possit interdum, ac sæpe occurrere ex generali cursu

causarum secundarum operantium cum sola generali Dei influentia. In quo, esto verum sit, sæpissime has opportunas occasiones bene operandi moraliter provenire ex providentia peculiari, interveniente saltem peculiari custodia sanctorum angelorum: tamen non videtur dubium, quin non semper sit hoc necessarium, quia nihil invenitur in hujusmodi externo objecto, quod per communem cursum naturæ non possit occurrere homini tempore opportuno, sinendo solum causas secundas ut cursus suos peragant, cum communi influxu auctoris earum. Sicut etiam, quod occurrant objecta excitantia ad malum et tempore, quo pertrahunt hominem ad consensum, non provenit positive ex speciali providentia Dei, sed ex generali cum prævisione, ac permissione et communi influentia, et licet sæpe proveniat per industriam malorum angelorum, non tamen cum certitudine infallibili futuri effectus, ut est in Deo: nec etiam semper est illud medium necessarium, sed per solum cursum secundarum causarum potest talis occasio scandali offerri, permittente et præsciente Deo. Ita ergo potest esse in actu bono, hoc tamen excepto, quod in illo non præcedit sola permissio, sed etiam vel præceptum, vel concilium, vel approbatio Dei per voluntatem simplicem, seu antecedentem. At voluntas absoluta specialiter procurans talis objecti occursum, necessaria non est, licet sit possibilis, nulla enim vera ratio talis necessitatis reddi potest, nec ab aliis auctoribus redditur: imo in hoc non videntur nobis contradicere.

18. Hoc supposito, inquiri ulterius, an proposito tali objecto, necesse sit cogitationem illam fieri, aut dirigi a Deo speciali modo interius operante, ultra generalem concursum debitum, tam externis objectis, seu occasionibus excitantibus talem cogitationem, quam ipsi intellectui elicienti, et judicanti secundum illa: vel potius (supposita applicatione talium objectorum facta per ordinarium cursum secundarum causarum) cogitatio illa, et practicum judicium de tali bono opere præstando, fiant ab intellectu cum solo generali concursu primæ causæ. In quo etiam dicendum omnino est, necessarium non esse cogitationem illam fieri per specialem Dei actionem, quam interius in hominis intellectu operetur: quia in illa cogitatione nihil est supernaturale, neque ex parte ipsius intellectus, neque ex modo aliquo intrinseco ejus, qui intelligi possit, vel cum fundamento fingi, neque ex aliquo fine extrinseco, vel elevatione ad aliquem effectum

supernaturalem: quia solum ordinatur ad bonum actum morale voluntatis, quia alias in substantia, et modo suo naturalis est. Potest ergo cogitatio illa excitari, et fieri in homine per ordinarium cursum, et influxum secundarum causarum, concurrente tantum Deo generali concursu, tam interius, quam exterius. Ergo cogitatio illa non est ex gratia, sed ex natura: ergo et opus virtutis, quod ex sola illa, cum viribus liberi arbitrii, et generali influxu primæ causæ procedit, non necessario est ex gratia.

CAPUT XVI.

EADEM VERO SENTENTIA SUADETUR, OSTENDENDO VARIA INCOMMODA, QUÆ EX CONTRARIA SEQUUNTUR.

1. Rationes superiori capite factæ rem ipsam satis ostendere videntur, quod supposita prima rerum universi dispositione, communis causarum secundarum cursus, et concursus cum generali influxu, et providentia primæ causæ sufficiat ad illam cogitationem bonam concipiendam, quæ satis sit ad bonam morale operationem ordinis naturæ per liberum arbitrium efficiendam. Nihilominus tamen auctores quartæ sententiæ docent, quando illa cogitatio talis est, ut cum effectu moveat ad opus bonum, esse veram gratiam distinctam a dono creationis, et omnibus beneficiis Dei, quæ ex vi creationis debentur, seu consequuntur. Ratio eorum ad hoc reducitur, quod ipsamet originalis (ut ita dicam) rerum dispositio, et concursus, vel occursum talium causarum, vel objectorum, cum tali homine, et potentiis ejus, non est sine præscientia, et providentia Dei, qui talem rerum ordinem providit, qualem prævidit fuisse futurum congruum huic homini, ut tali tempore bene operaretur. Quod satis est, ut illa cogitatio dicatur esse supra naturalem hominis facultatem, quia non potuit homo præparare sibi talem cogitationem, vel causas excitantes illam. Dicitur etiam esse auxilium gratiæ, quia talis dispositio, et ordo causarum non erat tali homini debitus, et ideo nec talis cogitatio erat debita. Est ergo gratis donata, ut excitet, et juvet ad bene operandum: merito ergo vocatur auxilium gratiæ, seu gratuitum. Constat autem talem cogitationem necessariam esse ad quancumque bonam morale operationem. Hac ergo ratione defendunt, nullum opus moraliter bonum posse fieri ab homine sine Gratia Dei.

2. Hæc vero sententia sic explicata videri potest in re non esse diversa a nostra, sed tantum in loquendi modo. Nos enim ingenue fatemur, ad actum voluntatis bonum necessariam esse præviã cogitationem intellectus. Item cogitationem hanc, saltem primam non esse in potestate ipsius hominis, sed debere extrinsecus excitari. Item, excitationem hanc non fieri sine providentia Dei præparantis causas ejus: atque etiam (ut nos probabilius credimus, et tanquam veram admittimus) præscientis quando, et ubi talis cogitatio futura sit ita congrua, ut si intellectu ponatur, infallibiliter habeat bonæ voluntatis effectum. Item, omnes convenimus, ad hos actus esse necessarium actualem concursum primæ causæ, quod nec Semipelagiani quidem negabant, quidquid Pelagiani senserint. Ac denique, illi auctores nobiscum fatentur, non esse necessariam ad hujusmodi cogitationem, et actum bonum, superiorem aliquam, vel specialem internam motionem Dei, præter dictum providentiæ modum. De quo nos etiam fatemur, occasionem illam bene moraliter operandi, et congrue de tali opere cogitandi, et judicandi a Deo prævisam esse peculiare ipsius beneficium. Solum ergo videtur de nomine superesse controversia, an illud vocandum sit auxilium gratiæ, necne. Sed nihilominus dicendum credimus, illud beneficium non transcendere ordinem generalis providentiæ naturalis, ideoque non satis esse, ut talis actus dicatur esse ex gratia Christi: nec Concilia loqui de hoc genere gratiæ, sed aliquid majus postulare, quando gratiam Dei ad bene operandum requirunt. Atque hanc esse censemus gravissimam, utpote ad intelligenda Concilia, et Patres necessariam, et fortasse etiam ad vitanda multa incommoda, quæ ex verbis inordinate prolatis interdum incurruntur.

3. *Primum incommodum.*— Primum ergo grave incommodum, quod ex illa sententia sequitur, est, quia ille modus gratiæ non sufficit ad proprietatem, et rigorem verborum: per quæ Concilia docent esse necessariam gratiam ad bene operandum: ergo, si Concilia sub definitionibus suis includunt omnia, et singula bona opera moralia, cujusque ordinis, et modi sint, necessarium est aliquid majus auxilium ex parte Dei conferri, vel certe, si Concilia non comprehendunt omnes hos actus, sine fundamento, et veritate dicitur, gratiam esse ad alios necessariam. Antecedens patet ex Concilio Arausicano, cap. quinto et sexto, ubi requiritur *illuminationem*,